

5.Sınıf Sosyal Bilgiler Konu Özetleri

2.Ünite : Kültür ve Miras
Konu : Kültürel Zenginliğimiz

Binlerce yıllık geçmişe sahip olması ve birçok medeniyete ev sahipliği yapması nedeniyle ülkemizde kültürel özellikler çeşitlilik göstermektedir. Bir toplumda nesilden nesile aktararak yaşatılan gelenek, görenek, inanış, düşünce ve sanat varlıklarının tümüne kültür adı verilir.

Yemekler, halk oyunları, mimari yapılar, geleneksel el sanatları, kıyafetler, halk ozanları ve türküler ülkemizin kültürel özelliklerini oluşturan unsurlara birer örnektir. Yaşadığımız yerdeki kültürel özellikler, ülkemizin bir başka yerindeki kültürel özelliklere benzeyebilir veya bu yerde-ki kültürel özelliklerden farklı olabilir. Bu durumun oluşmasında iklim şartları, yeryüzü şekilleri, ekonomik faaliyetler, gelenek ve görenek gibi faktörler etkilidir.

Yemeklerimiz

Türk mutfağı, yemek çeşitliliği bakımından dünyanın en zengin mutfaklarından biri olarak kabul edilir. Bu durumun sebebi ilden ile çeşitlilik gösteren yemeklerimizin olmasıdır.

Ülkemizde zeytin, Ege ve Akdeniz kıyılarında bol-ca yetiştirilir. Bu yerlerde sebze yemekleri genellikle zeytinyağı kullanılarak yapılır. Zeytinyağlı börülce, zeytinyağlı enginar, zeytinyağlı biber dolması, kabak çiçeği dolması, deniz börülcesi Ege ve Akdeniz kıyı-larında sıkça yapılan yemeklere örnektir.

Ülkemizde balıkçılık denilince birçok insanın aklına Karadeniz'in kıyı kesimleri gelmektedir. Karadeniz'de en çok avlanan balık türlerinden biri hamsidir. Trabzon ve çevresinde hamsi ile oldukça lezzetli yemekler yapılmaktadır. Hamsili pilav, hamsi buğulama, hamsi tava bunlardan bazılarıdır. Trabzon ve Rize'de bol miktarda mısır yetiştirildiğinden ekmek yapımında genellikle mısır unu kullanılmaktadır.

Dağlık araziye sahip olması ve iklim koşullarının uygun olmaması nedeniyle Erzurum ve Kars çevre-sinde tarım yeterince gelişmemiştir. Bu yerlerde hay-vancılık insanların temel geçim kaynağıdır. Bu nedenle Erzurum ve Kars çevresinde yaşayan insanların beslenme alışkanlıklarında kırmızı et önemli yer tutar. Erzurum'a özgü olan cağ kebabı oldukça meşhurdur. Cağ kebabı, etin yatık bir şiş üzerinde odun ateşinde pişirilmesiyle hazırlanır.

Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep et yemekleri ile ünlüdür. Lahmacun Şanlıurfa'dan, tepsi kebabı Hatay'dan, Ali Nazik kebabı ve yuvalama çorbası Gaziantep'ten ülkemize yayılan meşhur lezzetlerdir. Sadece ülkemizde değil, yurt dışında da bilinen ve özellikle ülkemize gelen yabancı turistler tarafından da çok sevilen baklava, Gaziantep yöresine ait bir tatlıdır.

Halk Oyunlarımız

Kendine özgü hareketleri olan ve genellikle müzik eşliğinde oynanan oyunlara halk oyunu denir. Ülkemizin farklı yörelerinde oynanan halk oyunları birbirinden farklılık gösterir. Halk oyunları genellikle çok sayıda kişi tarafından birlikte hareket edilerek oynanır. Bu nedenle

halk oyunları; insanların sosyalleşmesine, kendilerini toplum içinde ifade etmesine, milli birlik ve beraberliklerinin kuvvetlenmesine önemli katkılar sağlar.

Horon, Karadeniz yöresine ait olan ve genellikle kemençe müziği eşliğinde oynanan bir halk oyunudur. Hızlı hareketlerle oynanan horonun Karadeniz'in dalgalı denizini ve yaşama şartları zor doğasını yansıttığı bilinir. Horon, el ele tutuşarak bir sıra şeklinde ya da halka oluşturarak oynanabilir.

Halay, ülkemizin birçok yöresinde oynanan bir halk oyunu olmasına rağmen daha çok Sivas, Malatya, Erzurum (Erzurum'da halaya "bar" denilir.), Diyarbakır, Mardin ve bu illerin çevresiyle özdeşleşmiştir. Halay, davul ve zurna eşliğinde oynanır. Halayı, diğer halk oyunlarından ayıran en önemli özelliği düğün, kına gecesi, asker uğurlama töreni gibi etkinliklerde de oynanabilmesidir.

Zeybek, Ege yöresine ait olan bir halk oyunudur. Yiğitliği, mertliği ve cesareti simgeler. Tek kişi tarafından oynandığı gibi birkaç kişinin çember şeklinde bir araya gelmesiyle toplu halde de oynanabilir.

Karşılama, kadın ve erkeklerin çiftler oluşturarak oynadıkları Trakya yöresine ait bir halk oyunudur. Çiftlerin karşılıklı olarak toplanmasıyla veya iki sıra halinde dizilmesiyle grup halinde oynanır.

Gelenek ve Göreneklerimiz

Toplumları bir arada tutan milli ve manevi değerleri bulunmaktadır. Bir toplumun nesilden nesile aktarılan alışkanlıklarına, davranışlarına ve yaşam tarzlarına **gelenek ve görenek** adı verilir. Her toplumun kendine özgü gelenek ve görenekleri mevcuttur. Bunlar, yüzyıllardır yaşanan ve toplum tarafından kabul görüp yaşatılan değerlerdir. Gelenek ve görenekler toplumda birlik ve beraberliğin; huzur ve barış ortamının oluşmasında, sürdürülebilmesinde de etkilidir. Yeni doğan bebeği görmeye gitme, asker uğurlama, kız isteme, hasta ziyaret etme, büyüklerin elini öpme, nişan ve düğün merasimleri yapma gelenek ve göreneklerimiz arasında sayılabilir.

Geleneksel El Sanatlarımız

Ülkemiz el sanatları bakımından oldukça zengin bir kültürel birikime sahiptir. El sanatları insanlarımızın duygularını yansıttığı, kendi ihtiyaçlarını karşılamak için uğraştığı ve becerilerini sergilediği kültürel özelliğimizdir.

Halıcılık, el sanatlarımız içinde önemli bir yere sahiptir. Orta Asya Türkleri döneminden beri Türkler halıcılık sanatıyla ilgilenmişlerdir. Ülkemizde halı yapımında genellikle doğal kök boyalar kullanılır. Türk halılarında genellikle geometrik motifler, doğa tasvirleri, çiçek motifleri işlenir. Tarihte bilinen ilk Türk halısı MÖ 3. yy'dan kaldığı tahmin edilen Pazırık halısıdır. Günümüzde Ladik, Gördes, Hereke, Bünyan ve Isparta; halılarıyla ünlü yörelerimizdir.

Bakır; tel ve levha haline getirilebilen bir madendir. Bakırın çekiçle dövülmesi sonucu çeşitli eşyalar elde edilir. Bakırcılık özellikle Tokat ve Muğla çevresinde yaygındır. Bakır, günümüzde daha çok süs eşyası yapımında kullanılır.

Ebru sanatı, özel olarak hazırlanmış su-yun üzerine fırça ve çeşitli aletler yardımıyla istenilen desenlerin yapılması ve bunların kağıt üzerine aktarılmasıyla yapılır. Osmanlı Devleti döneminde önemli bir iş kolu olan bu sanat, eski önemini yitirmiştir. Günümüzde insanlar bu sanatla hobi amaçlı uğraşmaktadır.

Tarihi cami ve türbelerin duvarlarında, köşk ve sarayların iç ve dış cephelerinde çinicilik sanatının inceliklerini görebiliriz. Çinicilik sanatı günümüzde önemini korumayı başarmıştır. Bunun yanında günümüzde vazolara, tabaklara, fayanslara işlenen motifler ile yapılan çini eserler, çeşitli mekanların süslenmesinde de kullanılır. Çinicilik denilince akla ilk gelen şehrimiz Kütahya' dır.